

Strategi för Skånegemensam digitalisering

Inledning

Strategi för Skånegemensam digitalisering område hälsa tar avstamp i samverkan mellan Region Skåne och de 33 skånska kommunerna i enlighet med *Avtal om ansvarsfördelning och utveckling avseende hälso- och sjukvården i Skåne* (HS-avtalet) samt *Skånegemensam målbild och handlingsplan för Nära Vård* som beslutats inom Vårdsamverkan Skåne. Beslutade målbilder avser att säkerställa kvalitet inom vården och omsorgen för den enskilde och samtidigt effektivisera den gemensamma resursanvändningen.

Ansvaret för gemensamma strategiska beslutsförslag inom e-hälsa och övergripande samverkan åvilar Centralt Samverkansorgan (CS).

Det visionära målet uttrycks i HS-avtalet: *"en heltäckande och sömlös informationsöverföring som omfattar personens totala resa genom systemet och mellan samtliga vård- och omsorgsgivare i Skåne"*.

Det visionära målet innebär att digitalisering aldrig är ett mål i sig utan ett medel för att stödja och underlätta invånarens kontakt med vård- och omsorgen, möjlighet för kommunikation mellan medarbetare utifrån patientens/brukarens process samt vara en möjliggörare för verksamheternas omställning till en Nära vård.

En förutsättning för att kunna ta tillvara digitaliseringens möjligheter är att politiker, ledning, medarbetare och invånare involveras och är delaktiga i förändringsresan.

För att möta framtidens utmaningar behövs nya sätt att tänka och en djupare förståelse för vad som skapar värde för de offentliga organisationer, enskilda eller andra aktörer som behöver ha tillgång till och dra nytta av dessa tjänster.

Bakgrund

Den demografiska utvecklingen med en större andel äldre i befolkningen väntas fortsätta och en åldrande befolkning påverkar behovet av vård- och omsorgsinsatser. Samtidigt har verksamheterna inom hälso- och sjukvård och socialtjänst svårt att täcka sitt kompetensbehov. Hälso- och sjukvården och socialtjänsten behöver stärka arbetet med att införa effektiva och hållbara sätt att tillhandahålla insatser.

Den tekniska utvecklingen tillsammans med förändrade behov och förväntningar har påverkat efterfrågan och utvecklingen av digitala tjänster inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Utvecklingen har också skapat nya möjligheter som inte nyttjas fullt ut idag.

Vid årsskiftet 2024/2025 hade Skåne strax över 1,42 miljoner invånare, vilket är en ökning jämfört med föregående år. Skåne har 34 självständiga offentliga huvudmän, Region Skåne och de 33 skånska kommunerna, samt ett vård- och omsorgssystem som omfattar ett stort antal verksamheter. Systemet omfattar även verksamheter som bedrivs i enskild eller statlig regi, exempelvis elevhälsa i privata skolor och Statens institutionsstyrelse. Vård- och omsorg omfattar stora informationsmängder i en komplex miljö. Huvudmännen har ett gemensamt

ansvar för hur vård- och omsorgssystemet samverkar för att invånaren ska kunna ta del av information och insatser så enkelt och lättillgängligt som möjligt.

Samverkan är lagstyrt för de personer som är i behov av insatser från kommun och region. Samverkan mellan de skånska kommunerna och Region Skåne ska bidra till jämlik hälsa. Samverkan ska öka det personcentrerade arbetssättet. Samordnade insatser för att främja hälsa och förebygga ohälsa är angelägna. Syftet är att effektivt samordna och individanpassa insatser så att den enskilde får en sammanhållen vård- och omsorg hälso- och sjukvård, tandvård, stöd och omsorg av god kvalitet.

Digitalisering ger möjligheter att lösa invånarens behov närmare och enklare samt öppnar upp för insyn och transparens för invånaren i den egna vården. Digitaliseringen påverkar också arbetssätt och genom förenklad hantering av information, processer och delprocesser får medarbetarna ett förbättrat digitalt stöd, vilket ger administrativa besparingar och frigör mer tid för vård- och omsorgsarbete.

Digitalisering medför också utmaningar. Huvudmännen behöver bland annat ta hänsyn till olika lagrum samt invånarens behov av integritet.

På nationell nivå pågår en rad olika initiativ som mer eller mindre berör Skåne. Det finns flera överenskommelser och inriktningsbeslut. Några av de som rör området hälsa är:

[Överenskommelse - Forum för framtidens hälso- och sjukvård och socialtjänst \(PDF\)](#)

[Handslag för digitalisering | SKR](#)

[10-punktslista för Nationell digital infrastruktur för hälso-och sjukvård \(skr.se\)](#)

Kommuner och regioner är huvudmän för hälso- och sjukvården. Huvudmannaskapet innebär bland annat ansvar för att organisera, leda, planera, utveckla, kvalitetssäkra och finansiera verksamheten. Det nationella arbetet har som syfte att:

- förbättra infrastruktur som underlättar informationsdelning mellan olika aktörer
- öka användningen av olika digitala verktyg och tjänster
- förbättra möjligheter att tillvarata potentialen i hälsodata för att bidra till bättre vårdkvalitet, förbättra patientsäkerheten och stärka patientens ställning
- öka automatisering av registrering och delning av information

Syfte med strategin

Strategins syfte är att förtydliga och utveckla ramverket för samverkan kring information och informationssystem som delas av Vårdsamverkan Skånes aktörer.

Strategin fastställer ramen för strategiska områden och övergripande processer för identifiering, utveckling och förvaltning samt principer för finansiering av gemensamma lösningar.

Strategin kompletteras med en handlingsplan som operativt beskriver hur gemensamma insatser genomförs och konkretisering av resursanvändning.

Skånegemensam samverkansgrupp digitalisering (SGD) är en partsgemensam arbetsgrupp som utgör stöd i arbetet utifrån strategin och handlingsplanen.

Strategi

En gemensam strategi är en förutsättning för att de 34 huvudmännen i Skåne tillsammans i jämlik samverkan ska kunna arbeta i riktning mot det visionära målet. Genom målen i strategin och en handlingsplan kan gemensamma uppsatta mål realiseras.

Personcentrerad vård- och omsorg kräver förändrade arbetssätt där digitalisering och digital transformation är en möjliggörare för detta.

Strategiska mål

Strategisk samverkansmodell

Inom ramen för Vårdsamverkan Skåne finns samverkansgrupper som arbetar på uppdrag av Central tjänstemannaberedning.

Den etablerade samverkansgruppen, SGD, har i uppdrag att utgöra styrgrupp och löpande följa, samordna och leda de insatser och projekt som beslutas inom ramen för strategin med kompletterade handlingsplan. Samverkansgruppen är partsgemensam med deltagare från Region Skåne, Skånes Kommuner och delregional representation från de skånska kommunerna.

Samverkansgruppen ansvarar för genomförande av fattade beslut och att följa de processer som beslutats.

Förutsättningar för en gemensam digitalisering

Användarna i centrum

Användarnas olika behov och krav ska vara vägledande för vilka tjänster som utvecklas samt för hur tjänsterna utformas och utvecklas. Medarbetare, enskilda och andra aktörer behöver ges möjlighet att delta i utformningen av nya tjänster, bidra till förbättringen av tjänsterna och återkoppla om tjänsternas kvalitet.

Inom området finns förväntningar på till exempel:

- Digitalt som förstahandsval
- När flera aktörer samverkar för att tillhandahålla en tjänst, till exempel i livshändelsedrivna utveckling, behöver användare få tillgång till en kontaktpunkt som tydliggör den organisationsövergripande processen, döljer den interna administrativa komplexiteten och underlättar tillgången till offentliga tjänster.
- Synpunkter från användarna behöver systematiskt samlas in, bedömas och användas för att utforma nya tjänster och ytterligare förbättra befintliga tjänster.
- Användarna ska endast behöva tillhandahålla uppgifter en gång, offentliga organisationer ska kunna hämta och dela dessa uppgifter för att tillgodose användarens behov.
- Användarna ska endast uppmanas att tillhandahålla de uppgifter som är nödvändiga för att den offentliga tjänsten ska kunna utföras.

- Det ska upplevas enkelt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter i de offentliga tjänsterna.

Infrastruktur och system

En kritisk förutsättning för gemensam digitalisering är robust infrastruktur, interoperabilitet och teknik som möjliggör smidigt samarbete och långsiktig hållbarhet. Huvudansvaret vilar på respektive huvudman varför det är angeläget att varje huvudman i sina beslut bidrar till den gemensamma förmågan både på Skånenivå och nationellt. Samverkan med andra ska ses som ett förstahandsval och sökas och möjliggöras i ett tidigt skede i arbetet.

SGD bidrar genom att bevaka önskvärd riktning samt föreslå förbättringsområden utifrån det gemensamma arbetet i Vårdsamverkan Skåne och nationell påverkan.

Säkerhet och integritet

De juridiska förutsättningarna för digital samverkan varierar mellan olika organisationer varför det juridiska perspektivet behöver finnas med tidigt i digitaliseringsprocesser.

Det är angeläget att gemensamt göra avvägningar avseende den personliga integriteten för enskilda och andra aspekter (till exempel skyddade personuppgifter) som säkerställer att den enskildes privatliv skyddas på ett ändamålsenligt sätt och att information som tillhandahålls av den enskilde behandlas förtroligt, är äkta och fullständig. Det tillkommer även att beakta den enskildes möjligheter att själv avgöra vem som i olika sammanhang ska få ta del av uppgifter som rör denne. I den rätten ligger även ett skydd mot registrering, spridning eller annan behandling av felaktiga, kränkande eller påhittade uppgifter.

Frågor om behörigheter och åtkomst, loggkontroller med mera kan behöva hanteras inom den gemensamma ytan men vanligtvis hanteras detta inom respektive organisation.

Tillit till varandra, varandras juridiska bedömningar, system och information är grundläggande för den digitala transformationen.

Information, informationsmängder, informationsdelning

Tillgång till och effektivt utbyte av information är en grundförutsättning för framgångsrik digitalisering. Inom Vårdsamverkan Skåne finns stora informationsmängder och stor potential för ett ökat informationsutbyte.

Målsättningen är att på ett klokt sätt använda vid var tid gällande lagstiftnings utrymme så långt möjligt för att underlätta informationsutbyte där det bedöms som relevant utifrån Vårdsamverkan Skånes uppdrag.

Lagstiftning inom området bedöms sannolikt komma att förändras i takt med digitaliseringen. Idag finns till exempel behov av att undersöka om *Lag (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation* kan användas i större utsträckning inom Vårdsamverkan. Även arbeten inom EU kommer att påverka, till exempel det europeiska hälsodataområdet (EHDS).

Det finns möjligheter att analysera, förbättra och utveckla de gemensamma verksamhetsprocesserna genom datadriven utveckling. Detta är ett angeläget område att utveckla inom Vårdsamverkan Skåne.

Kompetensbehov

Digital transformation förväntas vara en del av lösningen på den stora utmaning avseende kompetensförsörjning som finns inom hälsa, vård och omsorg.

En förutsättning för att de 34 huvudmännen ska kunna tillgodogöra sig de positiva effekterna av de gemensamma processerna är att alla användare har rätt kompetens och relevant utrustning för att utnyttja systemens möjligheter. Detta gäller såväl medarbetare som invånare. Kompetensutveckling och utrustning för medarbetare hanteras vanligtvis hos respektive huvudman men behöver också hanteras inom ramen för Vårdsamverkan. Insatser för invånare kan vara förmåga att hantera systemen men kan också vara att öka e-hälsolitteracitet för gemensamma målgrupper.

Gemensam verksamhetsprocess

Vårdsamverkan Skåne verkar gränsöverskridande för 34 oberoende och jämlika, politiskt styrda organisationer, vilka delar ett ansvar för främjande av hälsa, vård och omsorg av de cirka 1,42 miljoner invånare som bor i Skåne. Detta medför behov av att dela information för att stödja och säkra processer och insatser kring den enskilde. Inte minst när ansvar flyttas mellan huvudmännen. För att möjliggöra informationsdelning behövs en överenskommen och gemensam process för utveckling, förändring och förvaltning. Processerna utgör ett strategiskt ramverk för att kunna möta, stödja och förbättra insatserna för den enskilde.

Styrning och finansiering

Utveckling och drift av digitala tjänster förutsätter adekvata resurser. En flerårig handlingsplan tas fram för att kunna möta behoven av drift och utveckling av gemensamma digitala tjänster och verktyg inom ramen för Vårdsamverkan. Till handlingsplanen kopplas en budget. Handlingsplan och budget revideras årligen.

Ansvar för att ta fram, uppdatera och följa upp handlingsplanen och budget vilar på SGD på uppdrag av Central Tjänstemannaberedning och Centralt Samverkansorgan.

Det kommande verksamhetsårets budget och handlingsplan ska vara huvudmännen tillhanda senast sex (6) månader före verksamhetsårets början. Huvudmännen åtar sig i denna strategi att behandla och fastställa föreliggande handlingsplan och budget skyndsamt, dock senast före november månads utgång, året före verksamhetsåret.

Kostnader för drift, underhåll, förbättring och utveckling av gemensamma digitala tjänster ska delas mellan samtliga huvudmän på ett rättvist och rimligt sätt. Grundprincipen bör vara att kostnaderna fördelas lika mellan Region Skåne och gruppen av 33 kommuner utifrån de gemensamma invånarna i Skåne. Mellan de 33 kommunerna fördelas kostnaderna utifrån invånarantal. För tjänster som inte nyttjas jämnt fördelat mellan Region Skåne och de skånska kommunerna kan avvikande principer etableras. Dessa ska beslutas hos respektive huvudman.

SGD ansvarar för att handlingsplanen är uppdaterad. Vid större förändringar/avvikelser som påverkar budget kan Centralt Samverkansorgan rekommendera att förändringarna ska godkännas av de berörda huvudmännen. Budgeten får inte överskridas utan godkännande av de 34 huvudmännen.

Förankring

De 34 huvudmännen ansvarar för och förvaltar gemensamt de tjänster som utvecklas inom ramen för HS-avtalet och denna strategi. Centralt Samverkansorgan ansvarar för arbetet och Central tjänstemannaberedning leder arbetet via SGD utifrån beslut inom ramen för den handlingsplan och budget som de 34 huvudmännen har fastställt.

Etablerad process

Behov och idé

När behov av en ny digital tjänst, digitalt verktyg eller en betydande förändring av en befintlig lösning identifierats ansvarar SGD för att göra en första värdering av relevans och lämplighet. Om tjänsten bedöms som relevant och lämplig lyfts ärendet via Central tjänstemannaberedning till Centralt samverkansorgan som avgör om resurser för att genomföra en förstudie ska avsättas.

Förstudie

SGD leder arbetet med förstudien. Förstudiens resultat redovisas till Central tjänstemannaberedning som avgör om ärendet ska lyftas till Centralt samverkansorgan för beslut att gå vidare. Förstudien behöver omfatta en teknisk del kring utveckling, drift och förvaltning samt en del kring införande och fortsatt utveckling av användning i verksamheten. Eventuella behov av upphandlingar, avvikande principer för finansiering och/eller förvaltningslösningar ska beskrivas. En uppskattning av de kostnader som tjänsten kommer att medföra under såväl etableringsfas som under förvaltnings- och avvecklingsfaser ska ingå.

Etablering

Beslut om att etablera en ny eller förändrad tjänst efter en förstudie fattas av Centralt Samverkansorgan. Centralt samverkansorgan ansvarar också för att fördela de gemensamma resurserna inom det ekonomiska utrymme som avsatts av huvudmännen för gemensam digitalisering.

Styrning och förvaltning

Den befintliga strukturen för organisering av samverkan enligt HS-avtalet gäller. Centralt Samverkansorgan utgör den politiska ledningen. Ärenden bereds via Central tjänstemannaberedning och den operativa ledningen sker via SGD. Driften av gemensamma digitala tjänster sker alltid genom någon av huvudmännen, utifrån förslag av Centralt Samverkansorgan som godkänts av de 34 huvudmännen.

Förvaltningsprocess

Det är angeläget med en enkel och tydlig struktur för förvaltningsarbetet. Huvudprincipen ska vara att processen sker på uppdrag av de 34 huvudmännen via Centralt Samverkansorgan som sörjer för att det finns ett förtroende för att de avsatta gemensamma resurserna används på bästa sätt.

Uppföljning och återkoppling

Samverkan mellan de 34 huvudmännen kring skånegemensam digitalisering bygger på förtroende och transparens. SGD och Central tjänstemannaberedning ska löpande följa arbetet. SGD ska minst en gång per år återkoppla ansvarsområdet via Central tjänstemannaberedning till Centralt Samverkansorgan.